

Kaja Lenič

Vzgojni stili staršev

Prejeto 18.12.2022 / Sprejeto 31.03.2023

Znanstveni članek

UDK 37.018:173.5

KLJUČNE BESEDE: vzgoja, vzgojni stili, starši, otrok, osnovna šola

POVZETEK – Članek govori o vzgojnih stilih staršev. Primarno vlogo pri vzgoji imajo starši. Vzgoja staršev je odvisna od vzgojnega stila: permissivnega, avtoritarnega ali avtoritativnega. Ugotavljali smo, kakšen je vzgojni stil staršev, ki imajo otroke v tretjem razredu osnovne šole. Rezultati raziskave, v kateri je sodelovalo 968 staršev, so zaskrbljujoči. V Sloveniji imamo več kot 52,4% staršev, ki uporabljajo permissivni vzgojni stil. Najmanj staršev se poslužuje avtoritativnega vzgojnega stila, čeprav je v številnih raziskavah poudarjen kot najbolj primeren. Avtoritarni vzgojni stil je srednje zastopan. Starši poudarjajo številne probleme, s katerimi se srečujejo pri vzgoji otrok, po drugi strani pa skoraj tretjina staršev ne bi nič spremenila pri svoji vzgoji. Menimo, da odgovor lahko iščemo v hitrem tempu življenja, saj starši nimajo časa za svoje otroke, zato svojo fizično odsotnost opravičujejo s tem, da otroku vse dovolijo. Lahko smo celo pikri in rečemo, da otroka ne postavljajo na prvo mesto. Zmanjka jim časa, da bi otroku postavili meje, določili jasna pravila, se med seboj pogovarjali in otroke naučili prevzemanja odgovornosti za svoja dejanja.

Received 18.12.2022 / Accepted 31.03.2023

Scientific paper

UDC 37.018:173.5

KEYWORDS: raising children, parenting styles, parents, child, primary school

ABSTRACT – Raising children depends on the parenting style. There are three main styles of parenting: permissive, authoritarian and authoritative. We tried to find out which parenting style parents choose for their children in Year 3 of primary school. The results of the research, in which 968 parents participated, are alarming. In Slovenia, 52 per cent of parents use the permissive parenting style. Even though the authoritative style is highlighted in many studies as the most appropriate, the least parents use it. Some parents use the authoritarian parenting style as well. Parents stress many problems which they face in bringing up their children, while on the other hand almost a third of parents would not change their parenting style. We believe the reason lies in the fast pace of life, as parents do not spend enough time with their children. They use their physical absence as an excuse for letting their children do whatever they want. We may even be sarcastic and say that their child is not their top priority. They lack the time to set limits and implement clear rules. They also do not have time to talk and to teach their children to take responsibility for their actions.

1 Uvod

Vsak starš zase meni, da svojega otroka vzgaja najbolje. Realnost pa je lahko dostikrat drugačna od našega mnenja, zato je čas, da se v hitrem tempu življenja ustavimo in pogledamo vase ter premislimo, kako vzgajamo. Bitje, ki ga imamo najraje na svetu (naš otrok), mora biti vredno najboljše vzgoje, da mu za življenje damo najboljšo popotnico. Kako vzgajamo, pa je odvisno od našega vzgojnega stila.

Vzgojni stil lahko preprosto opredelimo kot odnos med vzgojiteljem in vzgajancem. Če temu odnosu pripišemo tudi določen namen, je namen vzgojnega stila, da preko odnosa vzgoji posameznika z določenimi osebnostnimi lastnostmi (Peček Čuk in Lesar, 2009).

Darling in Steinberg opredelujeta vzgojni stil kot čustveno ozračje, v katerem otrok odrasča. Vzgojni stil je opredeljen kot značilnost staršev, ki s primerno socializacijo,

z zgledom in vzgojnimi tehnikami oblikujejo osebnost otroka (Darling in Steinberg, 1993).

Eden izmed bolj raziskanih pristopov, kako starši vplivajo na otrokov razvoj, je koncept vzgojnih stilov. Različni avtorji zagovarjajo različne koncepte.

M. Bergant loči tri vzgojne stile: represivni vzgojni slog, permissivni vzgojni slog, "laissez-faire" ali vsedopuščajoča vzgoja (Bergant, 1970).

Cencič vzgojne stile opredeli kot celo skupnost odnosov, vlog, vezi in načinov komuniciranja med člani neke socialne skupine. Zagovarja stališče, da ločimo štiri osnovne vzgojne stile ali sloge: demokratični, represivni, permissivni in anarhični slog (Cencič, 1986).

Avtorici Peček Čuk in Lesar sta nadgradili koncept avtoritete Bergantove in vzgojne stile razdelila na: represivni ali avtokratski ali avtoritarni vzgojni stil, interakcijski ali demokratični ali avtoritativni vzgojni stil in permissivni ali "laissez-faire" ali dopuščajoči vzgojni stil (Peček Čuk in Lesar, 2009).

Koncepti, ki so jih ustvarili slovenski avtorji (Bergant, 1994; Cencič, 1986; Peček Čuk in Lesar, 2009), so primerni za razumevanje vzgojnih stilov in odražajo določen razvoj. Koncepti so podobni ugotovitvam nekaterih tujih avtorjev iz 70-ih in 80-ih let prejšnjega stoletja ter kasneje (Baumrind, 1967; Maccoby in Martin, 1983).

Represivna vzgoja je tista vzgojna usmerjenost, ki poudarja in uporablja negativna vzgojna sredstva, prepovedi in omejitve, otroka utesnjuje, sviri, nadzoruje in kaznuje ter skuša s strogostjo in pritiskom odpraviti njegove napake. Njen cilj je poslušen, vdan in neustvarjalen posameznik (Bergant, 1994). Represivni ali avtoritarni vzgojni stil je značilen za patriarhalni tip družinske vzgoje in za vse tiste vzgojne koncepte, ki temeljijo na predpostavki, da je osnovna naloga vzgoje prenesti na otroka moralna pravila, norme, vrednote in načine vedenja, ki so uveljavljeni v družbi (Stojanović Đorđević, 2015). Pravila so trdna, tradicionalna, včasih večna in predvsem uveljavljena kot norme, o katerih se ne razpravlja. Komunikacija je enosmerna (Peček Čuk in Lesar, 2009).

Ameriška sociologinja Lareau je raziskovala, kako socialni razred družine vpliva na vzgojni stil staršev, in ugotovila, da delavski in revni razred vzgaja na način doseganja naravne rasti. Starši dajejo otrokom direktive, ni nobenega pogajanja, otroci nimajo veliko vsakodnevnih aktivnosti, igrajo se sami. V raziskavi je ugotovila, da družbeni razred in vzgojni stil staršev pomembno vplivata na delovne in izobrazbene rezultate otrok (Lareau, 2003).

Različni avtorji (Peček Čuk in Lesar, 2009; Kroflič, 1997b) se pri represivnem, avtokratskem ali avtoritarnem načinu strinjajo, da gre za položaj in moč, poudarja se hierarhija odnosov. Avtoriteta daje moč, ki jo imajo starši nad otrokom, ker so v poziciji nad njim. Odnosi so hladni in vzvišeni. Dovoljeno je kaznovanje.

Opazamo pa, da se pojavljajo tudi razlike med posameznimi avtorji. Medtem ko Bergant (Bergant, 1994) meni, da je cilj avtoritarne vzgoje poslušen in vdan posameznik, ima Žorž (Žorž, 2010) drugačno mnenje. Po njegovem je rezultat avtoritarne vzgoje anksiozen, prestrašen, depresiven in nesamozavesten posameznik.

Ideje, na katerih se je v sodobnosti razvilo permissivno vzgajanje, je prvi nakazal Jean Jacques Rousseau. Permissivna vzgoja označuje tisto vzgojno usmerjenost, v kateri prevladujejo pozitivni vzgojni ukrepi, ljubezen, skrb za razvoj otrokovih pozitivnih

sposobnosti, upoštevanje socialnih potreb in samobitnosti. Cilj je srečna, samoiniciativna, kritična in ustvarjalna osebnost (Bergant, 1994). Permisivni vzgojni stil, kot ga poimenuje Bergant (1994), Cencič (Cencič, 1986) vidi kot demokratični vzgojni stil, permisivni vzgojni stil pa enači z vsedopuščajočo vzgojo.

Permisivni stil vključuje nekaj zahtev za otroka, značilna je pretirana nežnost in popustljivost. Starši se posvetujejo z otrokom o odločitvah in mu pojasnjujejo družinska pravila. Otrok si sam izbira aktivnosti in nima nadzora. V skupnem gospodinjstvu ima malo zadolžitev. Pomembno je zadovoljevanje otrokovih potreb. Gre za prijazno in popustljivo vzgojo (Baumrind, 1966).

Permisivni vzgojni stil je za otroka najmanj vsiljiv. Temelji na prepričanju, da je najbolje, da se otrokovega razvoja ne omejuje, da je otrok sam sposoben spreminjati svoje vedenje, da je prisila nad otrokom krnitev njegovih ustvarjalnih potencialov in individualnosti, da je kazen napad na otrokovo avtonomijo in da pravila ogrožajo njegov vsestranski razvoj. Otrok nikoli ne sme opaziti, da je popolnoma nadzorovan (Peček Čuk in Lesar, 2009).

Avtorji (Cencič, 1986; Peček Čuk in Lesar, 2009; Bergant, 1994; Kroflič, 1997b; Žorž, 2010) so kritični do permisivnega vzgojnega stila, saj se strinjajo, da ne prinaša želenih vzgojnih rezultatov in da taka vzgoja povzroči, da postane posameznik egocentričen in nesamostojen.

Strinjamo se s Krofličem (Kroflič, 1997b), ki pravi, da takšna vzgoja ni primerna, ker otroci potrebujejo pravila. Pravila jim dajejo občutek varnosti. Predstavljajo okvir, ki se ga znotraj oddelka držijo vsi, ki so vključeni v skupino.

Avtoritativni vzgojni stil se je pojavil kot nova oblika vzgoje, ki poskuša odpraviti slabosti permisivne in avtoritarne vzgoje. Temelje zasledimo pri Kantu, ki je trdil, da otrok ni moralno bitje, ampak to postane šele z vzgojo. Discipliniranje otroka in kaznovanje sta nujna. Kazen je lahko izrečena otroku, ki se je sposoben ravnati po pravilih, a otroka ne sme poniževati, krepiti mora njegov občutek odgovornosti, pravičnosti in reda (Peček Čuk in Lesar, 2009). Glede kaznovanja podobno razmišlja tudi Hauck (Hauck, 1988). Avtoritativna vzgoja je prijazna, nepopustljiva, kjer se starši odkrito pogovarjajo z otrokom o njegovem nesprejemljivem vedenju in ga za to tudi kaznujejo.

Baumrind pravi, da je ta avtoritativni vzgojni stil usmerjen v jasne zahteve in ob tem ponuja visoko stopnjo podpore. Starši morajo pri svojih zahtevah vztrajati in želje otroka postaviti ob rob, četudi to izzove upor otroka. Ta vzgojni stil prinaša razvoj sposobnosti otroka, pozitivno samopodobo in optimalne kompetence pri socialno odgovornem vedenju, strategijah vedenja in strategijah premagovanja težav (Baumrind, 2008).

Pri spodbujanju otroka je bila podobnega mnenja tudi ameriška sociologinja Lareau, ki je raziskovala, kako socialni razred družine vpliva na vzgojni stil staršev. Prvi pogoj je skupno usklajeno vzgajanje. Starši srednjega razreda so imeli aktivno vlogo pri spodbujanju aktivnosti svojih otrok. Veliko je pogajanja in razprav. Zelo so aktivni v življenju svojih otrok. Nadzorujejo uspeh svojih otrok. Otroci imajo veliko dodatnih aktivnosti. Za te starše je značilen vzgojni stil usklajenega vzgajanja (Lareau, 2003).

Avtorji (Peček Čuk in Lesar, 2009; Cencič, 1986; Jurič, 2009) se strinjajo, da je avtoritativni vzgojni stil najprimernejši za vzgojo otrok, saj vzgoji odgovornega, avtonomnega in samostojnega posameznika, kar je glavni cilj vzgoje. Tega z avtoritarnim in permisivnim vzgojnim stilom ne moremo doseči.

Avtorici Krivec in Popovič (2020, str. 110) sta v raziskavi ugotavljali, kako so vzgojni stili staršev povezani s pozornostjo otrok. Najboljše rezultate pri vzdrževanju pozornosti so dosegli otroci, ki so vzgojeni na izrazito avtoritativni način. Rezultate lahko razlagamo z razumevanjem avtoritativne vzgoje, ki temelji na vzpodbudi, obenem pa tudi postavljanju meja in vključevanju odraslega v otrokovo dejavnost (Ručigaj, 2012, str. 26).

2 Metodologija

Problem in cilj raziskave

V procesu teoretičnega raziskovanja je bilo ugotovljeno, da je v Sloveniji malo raziskav, ki ugotavljajo vzgojni stil staršev ob koncu prve triade osnovne šole. Zato smo želeli raziskati, katere vzgojne stile uporabljajo starši, in ugotoviti, ali je vzgojni stil staršev različen glede na različne demografske značilnosti.

Raziskovalni vprašanji

- ☐ Ali je med starši učencev tretjega razreda osnovne šole prevladujoč permissivni vzgojni stil pred avtoritativnim in avtoritarnim vzgojnim stilom?
- ☐ Ali med starši z različnimi demografskimi značilnostmi in njihovim vzgojnim stilom obstajajo statistično pomembne razlike?

Hipotezi

V kvantitativni raziskavi smo si zastavili naslednji hipotezi:

- ☐ H1: Med starši učencev tretjega razreda osnovne šole prevladuje permissivni vzgojni stil pred avtoritativnim in avtoritarnim vzgojnim stilom.
- ☐ H2: Med starši z različnimi demografskimi značilnostmi in njihovim vzgojnim stilom obstajajo statistično pomembne razlike.

Opis vzorca staršev

V raziskavi je sodelovalo 968 staršev, ki so izpolnili anketni vprašalnik. Med anketiranimi starši prevladujejo ženske (84 %).

Ugotavljamo, da je največje število anketiranih staršev v starosti okrog 40 let. Opazimo lahko tudi, da so v povprečju anketiranci stari skoraj 39 let ($SD = 4,88$).

Glede na izobrazbeno strukturo staršev ugotavljamo, da ima najvišji odstotek staršev zaključeno srednješolsko izobraževanje (41,9 %), sledijo jim starši z zaključeno drugo bolonjsko stopnjo ali univerzitetno izobrazbo (21,2 %), nato starši s prvo bolonjsko stopnjo ali visoko šolo (16,1 %) ter višjo šolo (14,0 %).

Opis raziskovalnega instrumenta

V okviru kvantitativne raziskave je bil uporabljen anketni vprašalnik za starše, sestavljen iz dveh delov:

- vprašalnik o vzgoji, prilagojen po Buri (1991) – 2 vprašanji zaprtega tipa in 3 vprašanja odprtega tipa (za potrebe raziskave smo izvedli racionalno evalvacijo in prevod vprašalnika);
- splošni podatki – spol, starost, dosežena stopnja izobrazbe.

Postopek zbiranja podatkov

Za preverjanje anketnega vprašalnika za starše smo naredili test razumljivosti na manjšem vzorcu staršev v občini Log - Dragomer (10 staršev). Kvantitativna raziskava je potekala po celi Sloveniji. Vsem 455 osnovnim šolam v Sloveniji smo poslali elektronsko sporočilo, v katerem smo predstavili raziskavo in jih povabili k sodelovanju. Odzvalo se je 62 osnovnih šol. Na te šole smo učiteljem poslali anketni vprašalnik za starše preko navadne pošte. Nato so nam učitelji po pošti v 10–14 dneh vrnili anketne vprašalnike staršev.

Postopek obdelave podatkov

V empiričnem delu naloge smo pridobljene podatke uredili in izvedli statistično analizo s pomočjo računalniških programov Microsoft Office Excel in SPSS 21.0. Najprej smo s pomočjo osnovne opisne statistike prikazali strukturo vzorca staršev. Pri tem smo uporabili strukturne diagrame.

Za preverjanje zastavljenih hipotez smo uporabili različne statistične pristope. Pred samo uporabo le-teh smo s pomočjo konfirmatorne factorske analize preverili latentno strukturo indikatorjev, s katerimi smo merili vzgojne stile staršev po zgledu vprašalnika merjenja starševske avtoritete Parental Authority Questionnaire (Buri, 1991).

V skladu s teoretičnimi osnovami uporabljenega vprašalnika merjenja starševske avtoritete (Buri, 1991) naj bi trditve, s katerimi smo med starši posredno izmerili vzgojne stile, tvorile 3 različne vzgojne stile, in sicer permissivni, avtoritativni ter avtoritarni vzgojni stil. Glede na to smo pred izvedbo konfirmatorne factorske analize tudi vnaprej določili, da želimo iz podatkov izločiti 3 faktorje.

Nato smo končno factorsko rešitev umestili v kontekst merjenja vzgojnih stilov ter jih tudi vsebinsko pripisali posameznemu vzgojnemu stilu. Nazadnje pa smo za posamezen faktor preverili tudi njegovo zanesljivost, pri čemer smo uporabili Cronbachov koeficient α .

Ko smo potrdili zanesljivost dobljenih faktorjev, smo izračunali latentne spremenljivke, ki predstavljajo posamezni vzgojni stil staršev. V ta namen smo izračunali povprečje trditev oziroma vrednosti spremenljivk, ki so glede na factorsko rešitev pripadle istemu faktorju. Tako smo podatkom staršev dodali po tri spremenljivke, pri čemer je vsaka posamezna spremenljivka podala povprečno vrednost, ki jo starš dosega v okviru posameznega vzgojnega stila.

Po potrditvi zanesljivosti latentne strukture smo nato ustrezne trditve, s katerimi smo med starši posredno izmerili vzgojne stile, uporabili tudi v okviru hierarhičnega združevanja v skupine. Glede na teoretične osnove uporabljenih vprašalnikov merjenja starševske avtoritete (Buri, 1991) smo pri tem tudi vnaprej določili, da želimo enote združiti v tri skupine. V primeru vzorca staršev je najbolj pregledne in nedvoumne rezultate podala Wardova metoda, katere postopek združevanja smo prikazali tudi s pomočjo drevesa združevanja, imenovanega tudi dendrogram (Hair, 2014, str. 440). Po končanem postopku smo preverili tudi opisno statistiko (povprečne vrednosti in standardne odklone) posameznih trditev v posameznih skupinah. Pri tem smo preverili, v kateri skupini je povprečna vrednost pri posamezni trditvi merjenja vzgojnega stila najvišja. Na osnovi trditev, ki so dosegale najvišjo povprečno vrednost v isti skupini, pa smo skupino tudi poimenovali. Tako so, na primer, starši, ki so najvišje povprečne vrednosti dosegali pri spremenljivkah, ki posredno merijo permissivni vzgojni stil, uvrščeni v skupino, za katero je značilno posluževanje permissivnega vzgojnega stila.

Tako izračunane latentne spremenljivke kot tudi generirane skupine vzgojnih stilov staršev smo nato uporabili za preverjanje zastavljenih hipotez. V vseh primerih smo domneve preverili pri 95-odstotni gotovosti, kar pomeni, da smo statistično značilen oziroma pomemben rezultat določili na osnovi stopnje tveganja (p -vrednost, p), katere vrednost je bila manjša od 0,05.

Pri analizi podatkov smo za primerjavo povprečij, ki jih starši dosegajo pri posameznem vzgojnem stilu, uporabili enosmerno analizo variance za odvisne vzorce oziroma ANOVA metodo za ponovljene meritve. Metodo uporabljamo v primerih, ko želimo med seboj primerjati povprečja v treh ali več skupinah enot, pri čemer so enote v vsaki skupini enake.

Pri ugotavljanju statistično značilnih razlik pri uporabi vzgojnih stilov staršev glede na njihove demografske značilnosti smo uporabili:

- t -test za dva neodvisna vzorca, kadar smo med seboj primerjali povprečja v dveh skupinah staršev in
- enosmerno ANOVO za več neodvisnih vzorcev, kadar smo med seboj primerjali povprečja v več skupinah staršev.

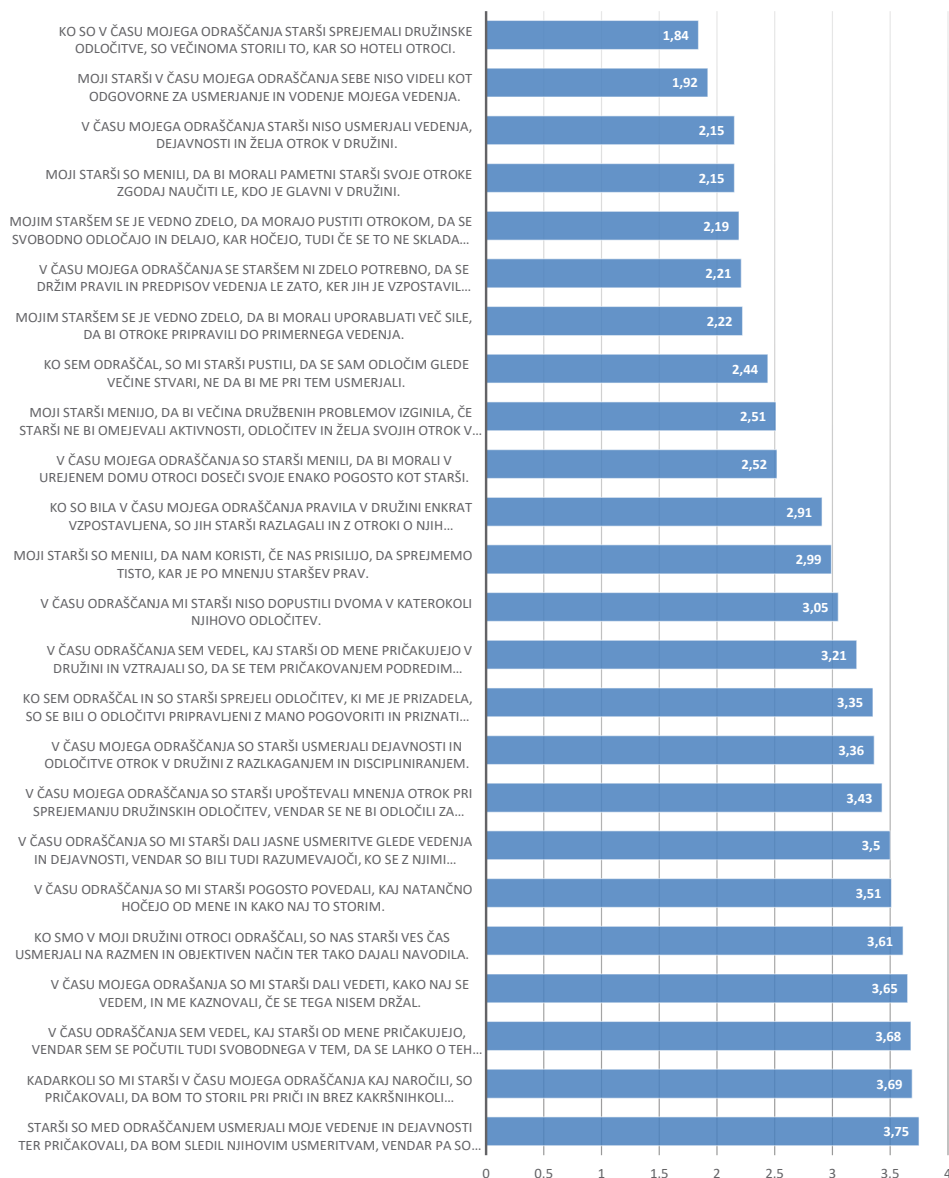
3 Rezultati in interpretacija

Anketirancem smo navedli trditve, ki se nanašajo na oceno njihovega vzgojnega stila. Do posamezne trditve so se anketiranci opredelili s pomočjo 5-stopenjske lestvice, pri čemer je ocena 1 pomenila, da se s trditvijo nikakor ne strinjajo, ocena 5 pa, da se s trditvijo zelo strinjajo.

Na sliki 1 prikazujemo povprečne vrednosti trditev, ki se nanašajo na vzgojni stil staršev in so urejene v padajočem vrstnem redu. Tako se s trditvijo, ki je na grafikonu prikazana najvišje, anketirani starši v povprečju strinjajo v največji meri, s trditvijo, ki je na grafikonu prikazana kot zadnja, pa se anketirani starši v povprečju strinjajo v najmanjši meri.

Slika 1

Prikaz trditev, ki se nanašajo na vzgojne stile staršev

Starše smo povprašali tudi o vzgojnih problemih, ki jih največkrat rešujejo v svoji družini. Pri tem so imeli starši možnost napisati tri različne vzgojne probleme. Ugotovili smo, da se med najpogostejše omenjenimi vzgojnimi problemi pojavlja neposlušnost otrok. Med starši, ki so odgovorili na dano vprašanje, jih je skoraj 27% ta problem iz-

postavilo kot prvega, dobrih 11 % kot drugega in skoraj 10 % kot tretjega. Med najpogostejšimi vzgojnimi problemi se pojavljajo tudi trma, neprimerno vedenje, neupoštevanje pravil in dogovorov, uporaba tehnologije, slabe učne navade, težave s pospravljanjem, neubogljivost, prepir med sorojenci ter pregovarjanje.

Starše smo tudi vprašali, kaj bi spremenili pri sebi glede vzgoje v njihovi družini. Opazimo lahko, da največ staršev meni, da pri sebi glede vzgoje ne bi spremenili ničesar (28,6%). Bi si pa starši želeli biti pri vzgoji tudi bolj dosledni (9,6%), potrpežljivi (9,0%) in vztrajni (7,5%). Sledijo tisti, ki bi želeli biti bolj nepopustljivi (6,3%) in ki si želijo z otroki in družino preživeti več časa (6,0%), biti bolj umirjeni (5,7%), odločni (3,9%) in strogi (3,4%).

Poleg vprašanj o spremembah, ki si jih starši želijo pri svoji vzgoji, smo jim zastavili tudi vprašanja o tem, kaj bi še posebej pohvalili pri svoji vzgoji. Opazimo lahko, da je največ staršev (13,6%) glede svoje vzgoje izpostavilo predvsem dejstvo, da se v družini z otroki veliko pogovarjajo. Več kot 10% staršev meni, da pri svoji vzgoji ne morejo pohvaliti ničesar. Dobrih 6% staršev kot dobro značilnost izpostavlja spoštovanje, tako otrok do staršev kot tudi staršev do otrok, 4,4% staršev pa poudarja doslednost pri vzgoji in opravljanju obveznosti. Dobra 2% staršev sta pohvalila poslušanje, bodisi njihovo poslušanje svojih otrok bodisi obratno.

Raziskovali smo strukturo staršev glede na pripadnost skupini posameznega vzgojnega stila. Glede na prikazane povprečne vrednosti in pripadajoče standardne odklone se izkaže, da prvo skupino sestavljajo starši, ki se pri vzgoji poslužujejo permisivnega stila, drugo skupino starši, za katere je značilen avtoritativni vzgojni stil, tretjo skupino pa starši, ki se poslužujejo avtoritarnega vzgojnega stila.

Opazimo lahko, da je za več kot polovico staršev (52,4%) značilen permisivni vzgojni stil, sledi avtoritarni vzgojni stil z 28,6%, v najmanjši meri pa je med starši zastopan avtoritativni vzgojni stil z 19,0%.

Med starši smo še preverili, koliko časa dnevno njihovi otroci preživijo pred televizorjem. Največji delež staršev (44%) poroča, da njihovi otroci v povprečju preživijo pred televizijo 1 uro na dan. Za dobro četrtino staršev velja, da njihovi otroci dnevno pred televizorjem preživijo 30 minut, otroci dobrih 20% staršev pa na dan gledajo televizijo tudi 2 uri.

Preverjanje hipotez

- *H1: Med starši učencev tretjega razreda devetletne osnovne šole prevladuje permisivni vzgojni stil pred avtoritativnim in avtoritarnim vzgojnim stilom.*

Razlike v vzgojnih stilih staršev smo prav tako preverili s pomočjo enosmerne ANOVA metode za ponovljene meritve. Pri tem smo med seboj primerjali povprečja za vsak posamezni vzgojni stil.

Glede na prikazan rezultat enosmerne ANOVA metode za ponovljene meritve ugotavljamo, da razlike med povprečnimi vrednostmi, ki jih starši dosegajo pri posameznem vzgojnem stilu, obstajajo in so statistično značilne ($F = 923,989$; $p < 0,05$). V skladu s tem v tabeli 1 prikazujemo rezultate Bonferronijevega post-hoc testa, ki predstavlja parne primerjave povprečij med opazovanimi vzgojnimi stili staršev.

Tabela 1*Bonferronijev post-hoc test parnih primerjav povprečnih vrednosti vzgojnih stilov staršev*

<i>Vzgojni stil</i>	<i>Vzgojni stil</i>	<i>Razlika PV</i>	<i>Standardna napaka</i>	<i>p</i>
Permisivni	avtoritativni	-1,226*	0,026	0,000
	avtoritarni	-0,836*	0,028	0,000
Avtoritativni	permisivni	1,226*	0,026	0,000
	avtoritarni	0,390*	0,034	0,000
Avtoritarni	permisivni	0,836*	0,028	0,000
	avtoritativni	-0,390*	0,034	0,000

Parne primerjave povprečij, ki jih starši dosegajo pri posameznem vzgojnem stilu, kažejo, da je tudi med starši v večji meri prisoten avtoritativni vzgojni stil ($PV = 3,45$; $SD = 0,671$) v primerjavi s permisivnim in avtoritarnim vzgojnim stilom. Povprečna vrednost, ki jo starši dosegajo na avtoritativnem vzgojnem stilu, je statistično značilno višja od povprečnih vrednosti, ki jih starši dosegajo pri preostalih dveh vzgojnih stilih ($p < 0,05$). Tudi v povprečnih vrednostih, ki jih starši dosegajo v primeru permisivnega in avtoritarnega vzgojnega stila, obstajajo statistično značilne razlike, pri čemer ugotavljamo, da je v primerjavi s permisivnim vzgojnim stilom za starše nekoliko bolj značilen avtoritarni vzgojni stil.

Prvo hipotezo pa smo preverili tudi s pomočjo primerjave deležev staršev, ki smo jih s pomočjo hierarhičnega združevanja razvrstili v skupine glede na prevladujoč vzgojni stil. Rezultate prikazuje tabela 2.

Tabela 2*Primerjava deležev staršev glede na vzgojni stil*

<i>Vzgojni stil</i>	<i>n</i>	<i>Delež</i>	χ^2	<i>p</i>
Permisivni	506	0,524	171,894*	0,000
Avtoritativni	183	0,190		
Avtoritarni	276	0,286		

Glede na prikazan rezultat hi-kvadrat (χ^2) testa deležev ugotavljamo, da razlike med deleži staršev glede na vzgojni stil obstajajo in so statistično značilne ($\chi^2 = 171,894$; $p < 0,05$). V skladu s tem v tabeli 3 prikazujemo tudi parne primerjave deležev staršev glede na njihov vzgojni stil.

Tabela 3*Parne primerjave deležev staršev glede na vzgojni stil*

<i>Vzgojni stil</i>	<i>Vzgojni stil</i>	<i>Razlika deležev</i>	χ^2	<i>p</i>
Permisivni	avtoritativni	0,335*	151,421	0,000
	avtoritarni	0,238*	67,647	0,000
Avtoritativni	permisivni	-0,335*	151,421	0,000
	avtoritarni	-0,096*	18,843	0,000
Avtoritarni	permisivni	-0,238*	67,647	0,000
	avtoritativni	0,096*	18,843	0,000

Parne primerjave deležev staršev, ki se poslužujejo posameznega vzgojnega stila, kažejo, da je delež staršev, ki se poslužujejo permisivnega vzgojnega stila, statistično značilno večji tako od deleža staršev, ki se poslužujejo avtoritativnega vzgojnega stila ($\chi^2 = 151,421$; $p < 0,05$), kot tudi od deleža staršev, ki se poslužujejo avtoritarnega vzgojnega stila ($\chi^2 = 67,647$; $p < 0,05$). Tudi delež staršev, ki se poslužujejo avtoritarnega vzgojnega stila, je statistično značilno večji od deleža staršev, ki se poslužujejo avtoritativnega vzgojnega stila ($\chi^2 = 18,843$; $p < 0,05$).

V skladu s tem lahko prvo hipotezo, da med starši učencev tretjega razreda devetletne osnovne šole prevladuje permisivni vzgojni stil pred avtoritativnim in avtoritarnim vzgojnim stilom, potrdimo. Čeprav s primerjavo povprečij tega nismo uspeli pokazati, kar pripisujemo dejstvu, da starši pri trditvah, ki merijo permisivni vzgojni stil, dosegajo relativno nizke povprečne vrednosti, pa primerjava deležev kaže, da med starši statistično značilno prevladuje permisivni vzgojni stil. Tabela 4 prikazuje strukturo staršev, za katere je značilen permisivni vzgojni stil, po izobrazbi.

Tabela 4*Starši, za katere je značilen permisivni vzgojni stil*

<i>Stopnja izobrazbe</i>	<i>Frekvenca f</i>	<i>Odstotek %</i>
Srednja šola ali manj	214	51,0
Višja šola	57	13,6
Prva bolonjska stopnja ali visoka šola	67	16,0
Druga bolonjska stopnja ali univerzitetna šola	65	15,5
Znanstveni magisterij ali doktorat	17	4,0
Skupaj	420	100,0

- *H2: Med starši z različnimi demografskimi značilnostmi in njihovim vzgojnim stilom obstajajo statistično pomembne razlike.*

Pri proučevanju razlik v vzgojnih stilih staršev glede na njihove demografske značilnosti smo preverili razlike glede na spol, starost in izobrazbo.

Razlike v vzgojnih stilih staršev glede na spol smo preverili s pomočjo t-testa za dva neodvisna vzorca. Pri tem smo za vsak posamezni vzgojni stil med seboj primerjali povprečja med moškimi in ženskami. Glede na vrednosti Levenovega F-testa ($F = 0,445$; $p > 0,05$ za permissivni vzgojni stil; $F = 0,574$; $p > 0,05$ za avtoritarni vzgojni stil) smo potrdili predpostavko o homogenosti varianc v primerjanih skupinah, zato smo za ta dva primera razlike med moškimi in ženskami preverili s pomočjo klasičnega t-testa. V primeru avtoritativnega vzgojnega stila ($F = 4,949$; $p < 0,05$) pa predpostavke o homogenosti varianc nismo potrdili, zato smo razlike med moškimi in ženskami preverili s pomočjo Welchovega t-testa. Rezultate prikazuje tabela 5.

Tabela 5

Primerjava povprečnih vrednosti vzgojnih stilov med starši glede na spol

<i>Vzgojni stil</i>	<i>Spol</i>	<i>n</i>	<i>PV</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Permisivni ^A	ženski	811	2,21	0,522	-1,619	0,106
	moški	154	2,29	0,487		
Avtoritativni ^B	ženski	811	3,44	0,681	-1,152	0,250
	moški	153	3,50	0,599		
Avtoritarni ^C	ženski	809	3,05	0,663	-0,911	0,362
	moški	154	3,10	0,639		

Opombe: ^A Levenov F-test = 0,445; $p = 0,505$; ^B Levenov F-test = 4,949; $p = 0,026$; ^C Levenov F-test = 0,574; $p = 0,449$

Ugotovili smo, da sicer med moškimi in ženskami obstajajo manjše razlike v povprečnih vrednostih posameznih vzgojnih stilov, vendar pa te razlike niso statistično značilne. V skladu z ugotovitvijo ne moremo trditi, da obstajajo statistično značilne razlike v vzgojnih stilih staršev glede na njihov spol.

Nadalje smo za proučitev razlik v vzgojnih stilih staršev glede na njihovo starost preverili povezanost spremenljivke starost s koncepti vzgojnih stilov, ki smo jih oblikovali s pomočjo faktorske analize. Povezanost smo proučili s pomočjo vrednosti Pearsonovih korelacijskih koeficientov, katerih vrednosti in pripadajoče statistične značilnosti prikazuje tabela 6.

Tabela 6*Povezanost med starostjo in vzgojnimi stili staršev (Pearsonov korelacijski koeficient)*

<i>Vzgojni stil</i>		<i>Permisivni</i>	<i>Avtoritativni</i>	<i>Avtoritarni</i>
<i>Starost</i>	<i>Pearsonov korelacijski koeficient</i>	–0,023	–0,088*	–0,010
	<i>p</i>	0,478	0,006	0,767
	<i>n</i>	966	965	964

Rezultati kažejo, da je starost statistično značilno povezana z avtoritativnim vzgojnim stilom staršev, pri čemer gre za negativno in precej šibko povezanost ($r = -0,088$; $p < 0,05$). Glede na to ugotavljamo, da je za mlajše starše v večji meri značilen avtoritativni vzgojni stil.

Nazadnje smo preverili tudi razlike v vzgojnih stilih staršev glede na njihovo izobrazbo. Najprej smo preverili povezanost spremenljivke izobrazba s koncepti vzgojnih stilov, ki smo jih oblikovali s pomočjo faktorske analize. Pri tem smo najprej reko-dirali vrednosti spremenljivke izobrazba, saj je med starši le manjše število tistih z osnovnošolsko izobrazbo, zato smo jih priključili staršem s srednješolsko izobrazbo ter kategorijo preimenovali v "srednja šola ali manj". Tako smo izračunali Spearmanove korelacijske koeficiente, katerih vrednosti in pripadajoče statistične značilnosti prikazuje tabela 7.

Tabela 7*Povezanost med izobrazbo in vzgojnimi stili staršev (Spearmanov korelacijski koeficient)*

<i>Vzgojni stil</i>		<i>Permisivni</i>	<i>Avtoritativni</i>	<i>Avtoritarni</i>
<i>Izobrazba</i>	<i>Spearmanov korelacijski koeficient</i>	–0,254*	–0,095*	–0,143*
	<i>p</i>	0,000	0,008	0,000
	<i>n</i>	966	965	964

Naša ugotovitev je, da je izobrazba staršev statistično značilno povezana z vsemi vzgojnimi stili. Čeprav so v vseh primerih korelacije relativno šibke in negativne, ugotavljamo, da je z izobrazbo najmočnejše povezan permisivni vzgojni stil ($r = -0,254$; $p < 0,05$), sledi avtoritarni vzgojni stil ($r = -0,143$; $p < 0,05$), najšibkeje pa je z izobrazbo negativno povezan avtoritativni vzgojni stil ($r = -0,095$; $p < 0,05$). Glede na to ugotavljamo, da so vsi vzgojni stili v večji meri značilni za starše z nižjo stopnjo izobrazbe, pri čemer izstopa permisivni vzgojni stil. To pomeni, da je za starše z nižjo stopnjo izobrazbe v primerjavi s starši z višjo stopnjo izobrazbe permisivni vzgojni stil bolj značilen.

Razlike v vzgojnih stilih staršev glede na njihovo izobrazbo smo nato preverili tudi s pomočjo metode ANOVA. Pri tem smo za vsak posamezni vzgojni stil med seboj pri-

merjali povprečja v različnih izobrazbenih skupinah. Glede na vrednosti Levenovega F-testa ($F = 1,921$; $p > 0,05$ za permisivni vzgojni stil, $F = 0,219$; $p > 0,05$ za avtoritativni vzgojni stil, $F = 0,743$; $p > 0,05$ za avtoritarni vzgojni stil) smo v vseh primerih potrdili tudi predpostavko o homogenosti varianc v primerjanih skupinah, zato smo nadalje izračunali F-statistike klasične ANOVA. Rezultate prikazuje tabela 8.

Tabela 8

Primerjava povprečnih vrednosti vzgojnih stilov med izobrazbenimi skupinami staršev

<i>Vzgojni stil</i>	<i>Izobrazba</i>	<i>n</i>	<i>PV</i>	<i>SD</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Permisivni ^A	srednja šola ali manj	429	2,35	0,537	16,557*	0,000
	višja šola	135	2,24	0,498		
	prva bolonjska stopnja ali visoka šola	156	2,13	0,444		
	druga bolonjska stopnja ali univerzitetna šola	205	2,04	0,488		
	znanstveni magisterij ali doktorat	41	2,09	0,389		
Avtoritativni ^B	srednja šola ali manj	429	3,52	0,661	2,744*	0,027
	višja šola	135	3,41	0,674		
	prva bolonjska stopnja ali visoka šola	156	3,39	0,655		
	druga bolonjska stopnja ali univerzitetna šola	205	3,36	0,681		
	znanstveni magisterij ali doktorat	40	3,47	0,723		
Avtoritarni ^C	srednja šola ali manj	428	3,16	0,644	5,283*	0,000
	višja šola	135	3,06	0,657		
	prva bolonjska stopnja ali visoka šola	155	2,98	0,646		
	druga bolonjska stopnja ali univerzitetna šola	205	2,93	0,678		
	znanstveni magisterij ali doktorat	41	2,97	0,662		

Opombe: ^A Levenov F-test = 1,921; $df_1 = 4$; $df_2 = 961$; $p = 0,105$; ^B Levenov F-test = 0,219; $df_1 = 4$; $df_2 = 960$; $p = 0,928$; ^C Levenov F-test = 0,743; $df_1 = 4$; $df_2 = 959$; $p = 0,563$

Glede na prikazan rezultat metode ANOVA ugotavljamo, da med izobrazbenimi skupinami obstajajo statistično razlike v povprečnih vrednostih vseh vzgojnih stilov staršev. V skladu s tem smo izvedli še Tukeyev HSD post-hoc test, ki je predstavljal parne primerjave povprečij, ki jih starši v različnih izobrazbenih skupinah dosegajo pri spremenljivkah permisivni, avtoritativni in avtoritarni vzgojni stil. Rezultati kažejo, da v primeru tako permisivnega kot tudi avtoritarnega vzgojnega stila obstaja statistično značilna razlika med starši z zaključeno srednjo šolo ali manj in višjo šolo ter starši z zaključeno prvo bolonjsko stopnjo ali visoko šolo, drugo bolonjsko stopnjo ali univerzitetno šolo in znanstvenim magisterijem ali doktoratom. Starši z višjo izobrazbo pri spremenljivkah permisivni vzgojni stil in avtoritarni vzgojni stil zavzemajo statistično značilno nižje povprečne vrednosti, zaradi česar lahko trdimo, da je za starše z višjo stopnjo izobrazbe v manjši meri značilno, da uporabljajo permisivni in/ali avtoritarni

vzgojni stil (v primerjavi s starši z nižjo stopnjo izobrazbe). V primeru avtoritativnega vzgojnega stila pa je mogoče opaziti statistično značilno razliko le med starši s srednjo šolo ali manj ter starši z zaključeno drugo bolonjsko stopnjo ali univerzitetno šolo. V tem primeru velja, da je za starše s srednjo šolo ali manj bolj značilen avtoritativni vzgojni stil, če jih primerjamo s starši z zaključeno drugo bolonjsko stopnjo ali univerzitetno šolo.

V skladu s predstavljenimi rezultati in ugotovitvami lahko drugo hipotezo, da med starši z različnimi demografskimi značilnostmi in njihovim vzgojnim stilom obstajajo statistično pomembne razlike, potrdimo le delno.

4 Sklep

Raziskava je izvirna v tem, da prva v Sloveniji vključuje obsežno analizo vzgojnih stilov staršev. Rezultati raziskave prispevajo k oblikovanju smernic za starše.

Prišli smo do zanimivih, morda presenetljivih, a tudi zaskrbljujočih rezultatov. Izpostavili bomo nekatere.

30 % staršev ne bi nič spremenilo pri svoji vzgoji. Med starši učencev prevladuje permissivni vzgojni stil. V Sloveniji imamo tako 52,4 % staršev, ki se poslužujejo permissivnega vzgojnega stila, 19 % staršev ima avtoritativni vzgojni stil, 28,6 % staršev pa avtoritarni vzgojni stil.

Čeprav naj bi avtoritativni vzgojni stil predstavljal najbolj primerno obliko vzgoje po priporočilih stroke (Cencič 1986; Peček Čuk in Lesar 2009; Hauck, 1988; Baumrind, 2008; Ručigaj, 2012; Jurič, 2009), je med našimi anketiranimi starši najmanj zastopan. Ob razmišljanju, zakaj je temu tako, lahko pridemo do spoznanja, da v Sloveniji vzgajamo otroke tako, da skočimo iz ene skrajnosti v drugo (permissivno ali avtoritarno).

V raziskavi se je pokazalo, da ima več kot polovica staršev permissivni vzgojni stil. Osnovna ideja permissivne vzgoje je, da otrok "dela, kar hoče" (Bergant, 1994). Vedno se zadovolji otrokove "potrebe" (Cencič, 1986), zato mu pač ni treba nekaj delati, če ne želi. Starši ne postavljajo zahtev (Hauck, 1988), zato lahko otrok določi, da ne bo pospravil sobe ali naredil druge določene naloge. Otrok potrebuje pravila (Kroflič, 1997a), zato mu moramo na primer določiti, da bere vsak dan na glas nekaj minut ali da zloži perilo.

Na vprašanje, kaj bi spremenili pri vzgoji otrok, je 28,6 % (241) staršev odgovorilo, da nič. Lahko pa ta rezultat razumemo tudi tako, da je skoraj tretjina staršev prepričanih v to, kar delajo, saj staršem ne moremo določiti, kako naj vzgajajo lastnega otroka. Vzrok je lahko v permissivno vzgojenih posameznikih, ki jim je vse dovoljeno, od njih se nič ne zahteva in imajo vedno prav (Hauck, 1988). Kako narediti preskok v glavi, se obrniti vase in na stvari pogledati iz drugega zornega kota, je drugo vprašanje.

V raziskavi smo starše vprašali, kateri so trije najpogostejši vzgojni problemi, ki jih rešujejo v družini. Izpostavljamo tiste probleme, ki so najbolj izstopali. Najpogostejši vzgojni problemi so neposlušnost, trma, neprimerno vedenje, neupoštevanje pravil in dogovorov, učne navade in uporaba tehnologije. Z vztrajnostjo in doslednostjo lahko hitro dosežemo, da se neprimerno vedenje zmanjša. Otrokom je nujno postaviti meje.

Posledično se bo tudi trma zmanjšala, saj bo otrok videl, da starši vztrajajo in ne bo dosegel svojega.

Ker so starši poudarili, da imajo problem pri uporabi tehnologije, nas je zanimalo, koliko časa otrokom dovolijo dostopati do različnih vsebin ali iger. 28,5% staršev dovoli otroku preživeti čas pred televizijo do 30 minut na dan. 65,8% staršev dovoli otroku preživeti čas pred televizijo od 1 do 2 ur na dan. 5,6% staršev pa dovoli otroku preživeti čas pred televizijo tri ure ali več na dan. Namesto da bi starši otrokom postavljali visoka pričakovanja glede njihovega dela za šolo in jih jasno omejevali pri tem, koliko časa preživijo pred različnimi ekrani, iz otrok ustvarjajo odvisnike, zasvojene s spletom. V bodoče bi bilo dobro, da bi raziskave k temu podatku o preživetem času pred televizijo dodale še podatke o času, ki ga preživijo s pametnimi telefoni in pred drugimi podobnimi napravami.

Neka druga raziskava (Kovačič idr., 2018, str. 32) je dokazala, da starši v prvi in drugi triadi osnovne šole zelo različno izpostavljajo otroke zaslonom in medijem. Otroci od 1. do 6. razreda so največ izpostavljeni televiziji, saj jo uporabljajo za gledanje TV-programa in video vsebin ter igranje iger. Iz raziskave, izvedene na nacionalnem vzorcu staršev, lahko sklepamo, da so slovenski osnovnošolski otroci prvih dveh triad zelo izpostavljeni tako medijem kot zaslonom. Za primerjavo: otroci v povprečju berejo knjige v tiskani obliki 29 minut, kar je skoraj petkrat manj časa, kot ga preživijo pred zaslonom. Kar 93,7% staršev priznava, da njihovi otroci prekoračijo z njihove strani priporočeno dnevno omejitev. Še bolj zaskrbljujoče je dejstvo, da zgornja tretjina otrok bistveno odstopa in uporablja zaslane tri ure in pol dnevno. Starši večinoma dovolijo uporabo medijev brez prisotnosti odraslega za svoje otroke bolj pogosto v prvi triadi kot v drugi triadi. Po njihovem mnenju sicer precej omejujejo vsebine, vendar omejitve izginjajo z višjo starostjo otrok.

Ugotovili smo, da je starost statistično značilno povezana z avtoritativnim vzgojnim stilom staršev, kar pomeni, da je za mlajše starše v večji meri značilen avtoritativni vzgojni stil.

Ugotovili smo tudi, da med starejšimi in mlajšimi starši obstajajo statistično značilne razlike v povprečnih vrednostih permisivnega in avtoritativnega vzgojnega stila. V obeh primerih velja, da sta za starše, ki pripadajo skupini starejših in so v povprečju stari skoraj 41 let, manj značilna permisivni in/ali avtoritativni vzgojni stil v primerjavi s starši, ki pripadajo skupini mlajših in so v povprečju stari dobrih 32 let. Ta podatek nas je presenetil, saj smo pričakovali, da bodo mlajši starši naravnani bolj permisivno.

Statistično značilne razlike so se med starši glede na izobrazbo pokazale v naslednjih primerih. Za starše z nižjo stopnjo izobrazbe je v primerjavi s starši z višjo stopnjo izobrazbe permisivni vzgojni stil bolj značilen. Za starše z višjo stopnjo izobrazbe je v manjši meri značilno, da uporabljajo permisivni in/ali avtoritativni vzgojni stil (v primerjavi s starši z nižjo stopnjo izobrazbe). Za starše s srednjo šolo ali manj je bolj značilen avtoritativni vzgojni stil, če jih primerjamo s starši z zaključeno drugo bolonjsko stopnjo ali univerzitetno izobrazbo.

Še enkrat izpostavimo vzgojno področje, kjer so starši v večini naravnani permisivno. Starši se ne zavedajo, da otrokom predstavljajo zgled. Pojavlja se nam vprašanje, zakaj vzgajajo permisivno, če je po mnenju strokovnjakov avtoritativni vzgojni stil naj-

bolj primeren. Eden od možnih odgovorov je, da starši pač vzgajajo, kot njim ustreza, saj je to njihova izvorna pravica.

Velikokrat prenesejo vzgojne navade iz svojega odraščanja. Tega ne moremo in nimamo pravice spreminjati, lahko pa na to poskusimo vplivati. Pedagoški strokovnjaki in šola kot izobraževalna ustanova lahko vplivajo na starše posredno. Izpostavimo lahko sodelovanje, ki sta ga preučevala v raziskavi Berčnik in Devjak (2018, str. 75). Po mnenju staršev je sodelovanje med starši in šolo pri pomembnih elementih vzgoje pomembno. Kot najpomembnejše so anketirani starši ocenili sodelovanje pri določanju odgovornosti otrok in staršev, sledi sodelovanje pri določanju vrednot šole, načrtovanje sodelovanja s starši in načrtovanje dela s "težavnimi" otroki, nato sodelovanje pri postavljanju pravil hišnega reda, načrtovanju dela z učenci s posebnimi potrebami in pri načrtovanju sodelovanja s širšo skupnostjo.

Elementi vzgojne zasnove so v šoli del različnih dokumentov, med drugim vzgojnega načrta, letnega delovnega načrta, hišnega reda in publikacije. V raziskavi, ki sta jo opravila Berčnik in Devjak (2017, str. 76), so anketirane starše vprašali, ali menijo, da bi morali starši sodelovati pri oblikovanju dokumentov šole. Zanimivo – le dobra polovica anketiranih staršev (53,2 %) meni, da bi starši morali sodelovati. Med odgovori, ki so podpirali sodelovanje, je bilo največ takšnih, ki so zapisali, da bi morali sodelovati pri oblikovanju letnega delovnega načrta in vzgojnega načrta, nekaj pa jih je zapisalo tudi, da naj bi sodelovali s podajanjem predlogov, idej, pripomb. Med odgovori, ki ne podpirajo sodelovanja, pa so prevladovali odgovori, da gre pri oblikovanju dokumentov šole za strokovno avtonomijo šole in strokovnih delavcev, zaposlenih v njej.

Izsledki kažejo, da skoraj polovica anketiranih staršev na oblikovanje dokumentov šole gleda kot na nekaj, kar spada v strokovno avtonomijo in odgovornost šole ter strokovnih delavcev v njej, zanemarjajo pa pomemben vidik sooblikovanja, ki omogoča postavljanje skupnih ciljev in deljenje odgovornosti – za uspeh učenca v šoli je pomembno, da se strokovni delavci in starši zavedajo svoje vloge pri razvoju in uspehu. Jasno je, da imajo strokovni delavci v šoli strokovno avtonomijo, ki pa v povezavi s sodelovanjem staršev po našem mnenju pomeni tudi, da znajo vključiti predloge staršev, kadar so smiselni, in jih strokovno argumentirano "izključiti", kadar niso.

Raziskavo bomo nadaljevali tako, da bomo vzgojne stile staršev primerjali z dosežki njihovih otrok pri bralni pismenosti. Naredili bomo tudi analizo vzgojnih stilov učiteljev. Spremembe v družinskih vzgojnih vzorcih, ki zajemajo od izginjajočega avtoritarnega preko avtoritativnega do permissivnega vzgojnega stila, povzročijo razlike v vedenju otrok in zastavljajo šolam nov edukacijski izziv, ki vključuje tudi avtoriteto učitelja. To sta raziskovala Krek in Klopčič (2019, str. 135), ki sta ugotovila, da tudi pri učiteljih obstajajo trije osnovni vzgojni stili: permissivni, avtoritarni in avtoritativni. Zanimal nas bo vpliv učiteljevega vzgojnega stila na bralne dosežke otrok. Nato pa nas bo zanimalo, ali vzgojni stili staršev in učiteljev vzajemno vplivajo na bralno pismenost učencev konec tretjega razreda osnovne šole.

Kaja Lenič

Parenting Styles

Each parent thinks that they are the best at raising their child. However, reality often differs from our opinion, so we should take the time in this fast-paced life to check how we are raising our child. The ones we love most in the world (our children) must be worthy of the best upbringing to receive the best foundations for life. The goal of upbringing and education is to bring children to the point where they will be able to fulfil their obligations independently, when they become emotionally, socially and economically independent. So, we have to ask ourselves whether we are achieving this goal with our actions, with our way of acting and educating. Parents must set an example. Children can see how their parents behave and what opinions they have about others. Parents can be too permissive with their children on the one hand, and too demanding on the other. We may be too demanding when it comes to competitive achievements: doing well in school, winning the soccer tournament, performing in the ballet, and so on. However, we may not be demanding enough in the daily practical skills and interpersonal relations: children need to clean up after themselves, help their grandparents, be respectful of others and have a proper approach to adults when they want to ask them something. As a society, we are too focused on children (Sedmak, 2019). Parents state that they want to protect their children from the daily pressures of school. An ideal school should enable the learning of happiness in a friendly environment. Families make many demands on schools, but it is necessary to ask how the parents perceive their educational responsibility (Blais et al., 2011).

It is our parenting style that determines how we raise our children. We distinguish authoritarian, permissive and authoritative parenting styles. Authors (Peček Čuk and Lesar, 2009; Cenčič, 1986; Jurič, 2009) agree that an authoritative parenting style is the most suitable for raising children, as it results in a responsible, autonomous and independent individual, which is the main goal of education. It cannot be achieved with the authoritarian and permissive parenting style. In their research, Krivec and Popović (2020, p. 110) found how parents' parenting styles and children's attention are related. The best results in maintaining attention were achieved in children who were brought up in a distinctly authoritative style.

We researched which parenting style prevails among parents in Slovenia and the differences between parenting styles according to demographic characteristics. 968 parents took part in the research and filled out a questionnaire. The quantitative research was conducted throughout Slovenia. The permissive parenting style prevails among students' parents. In Slovenia 52.4% of parents use the permissive parenting style, 19% of parents the authoritative parenting style, and 28.6% of parents the authoritarian parenting style. Although the authoritative parenting style is supposed to represent the most suitable form of education according to professional recommendations (Cencič 1986; Peček Čuk and Lesar 2009; Hauck 1988; Baumrind 2008; Ručigaj 2012; Jurič 2009), it is the least represented among the surveyed parents. When thinking about why this is so, we can realize that in Slovenia we raise children by jumping from one extreme to the other (permissive or authoritarian). The research showed that more than half of the parents have the permis-

sive parenting style. The basic idea of permissive education is that the child "does what he or she wants" (Bergant, 1994). It always satisfies the child's "needs" (Cencič, 1986), so the child does not have to do something if he or she does not want to. Parents do not make demands (Hauck, 1988), so a child may decide not to clean the room or do another specified task. A child needs rules (Kroftlič, 1997a), so the parents must, for example, tell the child to read aloud for a few minutes every day or to fold the laundry. We found that age is statistically significantly related to the parents' authoritative parenting style, which means that younger parents are characterized by an authoritative parenting style to a greater extent. We also found that there are statistically significant differences between older and younger parents in the average values of permissive and authoritative parenting styles. In both cases, parents who belong to the older group and are on average almost 41 years old are less characterized by the permissive and/or authoritative parenting style compared to parents who belong to the younger group and are on average just over 32 years old. The data surprised us, as we expected younger parents to be more permissive. Statistically significant differences between parents and their education were shown in the following cases: for parents with a lower level of education, compared to parents with a higher level of education, the permissive parenting style is more typical. Parents with a higher level of education are less likely to use the permissive and/or authoritarian parenting style (compared to parents with a lower level of education). Parents with a high school education or lower are more characterized by the authoritative parenting style when compared to parents with a second-cycle Bologna degree or university education.

To the question of what they would change in the way they raise their children, 28.6% (241 parents) answered "nothing". However, this result can also be interpreted as the fact that almost a third of parents are confident in what they are doing since we cannot tell parents how to raise their children. The cause may be in permissively raised individuals who were allowed to do anything, nothing was demanded of them, and they were always right (Hauck, 1988). How to change one's mind, reflect on oneself and look at things from a different perspective, was another question. In the survey, we asked parents what the three most common educational problems that they tackle in the family are. The educational problems mentioned most often were disobedience, stubbornness, inappropriate behaviour, failure to follow rules and agreements, study habits, and use of technology. With persistence and consistency, inappropriate behaviour can be quickly reduced. It is essential to set boundaries for children. As a result, stubbornness will also decrease, as the child will see that the parents insist and will not give up and give them what they want. Since the parents emphasized that they have a problem with technology use, we were interested in how much time they allow their children to spend on different digital content or games. 28.5% of parents allow their children to spend up to 30 minutes a day in front of the television. 65.8% of parents allow their children to spend 1 to 2 hours a day in front of the television. 5.6% of parents allow their children to spend three hours or more a day in front of the television. Instead of parents setting high expectations for their children regarding their work for school and limiting how much time they spend in front of various screens, they are creating children addicted to the Internet.

In future research, data on the time spent in front of smartphones and other similar devices should be added to the data on the time spent in front of the television. Another study (Kovačič et al., 2018, p. 32) proved that parents in the first and second triennium of primary school expose children to screens and media very differently. The children

from Year 1 to Year 6 are most exposed to television, as they use it to watch TV programmes and video content, as well as to play games. From the research conducted on a national sample of parents, it can be concluded that Slovenian primary school children of the first two triennia are highly exposed to both media and screens. For comparison, children read printed books for 29 minutes on average, which is almost five times less than what they spend in front of a screen. As many as 93.7% of parents admit that their children exceed their recommended daily limit. Even more alarming is the fact that the top third of children deviate significantly and use screens for three and a half hours a day. Parents generally allow their children to use media without the presence of an adult more often in the first triennium than in the second triennium. In their opinion, they limit the content quite a bit, but the restrictions disappear as the children get older.

Once again, let us highlight the field of education, where the majority of parents are permissive. Parents do not realize that they are setting an example for their children. The question arises, why do parents use the permissive style in educating their children if, according to experts, the authoritative parenting style is the most suitable? One possible answer is that parents simply bring up their children as they see fit, considering it to be their parental right.

Parents often pass on the educational habits acquired during their childhood. We cannot and have no right to change it, but at least we can try to influence it. We, as pedagogical experts and the school as an educational institution, can influence parents indirectly. We can highlight the cooperation between parents and schools that was studied in the research (Berčnik and Devjak, 2018, p. 75). According to parents, cooperation between parents and the school is necessary concerning the important elements of education. The parents who participated in the survey rated cooperation in determining the responsibilities of children and parents as the most important, followed by cooperation in determining school values, planning cooperation with parents, and planning work with “problem” children, then cooperation in setting the house rules, planning work with pupils with special needs, and planning cooperation with the wider community.

The research will be continued by comparing parenting styles with the children’s reading literacy achievements. Teachers’ teaching styles will also be analysed. Changes in family upbringing patterns, ranging from the disappearing authoritarian style through the authoritative style up to the permissive parenting style, are changing children’s behaviour and posing new educational challenges to schools, including the teacher’s authority. This topic was researched by authors (Krek and Klopčič, 2019, p. 135), who found that there are three basic teaching styles among teachers: permissive, authoritarian and authoritative. We are going to conduct research regarding the influence of the teacher’s teaching style on children’s reading achievements, as well as whether the educational styles of parents and teachers mutually influence the reading literacy of pupils at the end of Year 3 of primary school.

LITERATURA

1. Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*, 37(4), 887–907.
2. Baumrind, D. (1967). Child Care Practices Antecedent Three Patterns of Preschool Behavior. *Genetic Psychology Monographs*, 75(1), 43–88.

3. Baumrind, D. (2008). *Autoritative Parenting for Character and Competence*. V: Streight, D. (ur.). *Parenting for Character: Five Experts, Five Practices* (str. 17–32). Portland: CSEE.
4. Berčnik, S. in Devjak, T. (2017). Partnerstvo s starši kot del vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 32(2), 67–81.
5. Berčnik, S. in Devjak, T. (2018). Active Involvement of Parents in the Educational Process in Schools in Slovenia. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 33(2), 64–77.
6. Bergant, M. (1970). *Teme iz pedagoške psihologije*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
7. Bergant, M. (1994). *Nove teme pedagoške sociologije in sociologije reforme šolanja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
8. Blais, M. C., Gauchet, M. in Ottavi, D. (2011). *O pogojih vzgoje*. Ljubljana: Krtina.
9. Buri, J. R. (1991). Parental Authority Questionnaire. *Journal of Personality and Social Assessment*, 57(1), 110–119.
10. Cencič, M. (1986). *Dinamika vzgojnega dela v šoli*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
11. Darling, N. in Steinberg, L. (1993). Parenting Style as Context: An Integrative Model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487–496.
12. Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. R. idr. (2014). *Multivariate Data Analysis*. 7th ed. Harlow: Pearson Education Limited.
13. Hauck, P. (1988). *Uspešna vzgoja otrok*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
14. Jurič, S. (2009). Povezanost partnerske navezanosti staršev s njihovimi vzgojnimi stili. *Psihološka obzorja*, 18(1), 63–87.
15. Kovačič, A., Macuh, B., Raspor, A. idr. (2018). Starši kot medijski opismenjevalci osnovnošolskih otrok prve in druge triade. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 33(2), 20–37.
16. Krek, J. in Klopčič, L. (2019). Teacher Authority and the Educational Role of the Class Teacher in the Era of Permissiveness. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 34(3–4), 122–140.
17. Krivec, J. in Popovic, T. (2020). Vpliv interakcije in vzgojnega stila na koncentracijo predšolskih otrok. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 35(3–4), 100–116.
18. Kroflič, R. (1997a). *Avtoriteta v vzgoji*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
19. Kroflič, R. (1997b). *Med poslušnostjo in odgovornostjo – procesno razvojni model moralne vzgoje*. Ljubljana: Vija.
20. Lareau, A. (2003). *Unequal Childhoods. Class, Race and Family Life*. Berkeley: University of California Press.
21. Maccoby, E. E. in Martin, J. A. (1983). Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction. V: Mussen, P. H. in Hetherington, E. M. (ur.). *Handbook of Child Psychology: Vol. 4. Socialization, Personality, and Social Development* (str. 1-101). New York: Wiley.
22. Pangrčič, P. in Blažič, M. (2017). Participatorni individualizirani programi dela za nadarjene učence. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 32(1), 91–110.
23. Peček Čuk, M. in Lesar, I. (2009). *Moč vzgoje: sodobna vprašanja teorije vzgoje*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
24. Ručigaj, Z. (2012). *Vzgoja kot drevo v zdravi rasti*. Jesenice: samozaložba.
25. Sedmak, M. (2019). Vzgoja je pot, je proces. Dostopno na: <https://www.primorske.si/2019/12/12/vzgoja-je-pot-je-proces> (pridobljeno 14.02.2016).
26. Stojanović Đorđević, T. (2015). Usvajanje nacionalnih in globalnih vrednot v procesu globalizacije. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 30(3–4), 153–165.
27. Žorž, B. (2010). O pogubnosti permisivne vzgoje. *Salezijanski vestnik*, 50(1), 6–7.